

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття рівня вищої освіти «магістр»

**на тему: «ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗГОРТАННЯ
САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У КОМУНІКАТИВНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи пс22м заочного відділення
спеціальність 053 Психологія
ОП Психологія. Практична психологія
Гетьман Юлія Сергіївна

Керівник: д.психол.наук, професор
Ковальова О.В.

Рецензент: к.психол.наук, доцент
кафедри психології Чорноморського
національного університету
імені Петра Могили
Астремська І.В.

Запоріжжя - 2023 року

Гетьман Юлія Сергіївна
Психологічний супровід розгортання самовизначення
старшокласників у комунікативній діяльності

АНОТАЦІЯ

Дана робота присвячена актуальній темі – «Психологічний супровід розгортання самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності». Актуальність дослідження полягає у тому, що самовизначення учня відбувається в активній комунікаційній взаємодії зі своїм оточенням і доцільним буде розглядати самовизначення старшокласників саме у комунікативній діяльності.

Освіта стає найвагомим чинником формування особистості, її життєстійкості та життєздатності у складних умовах глобального інформаційного суспільства. Школа є і буде тим інститутом, де діти отримують перший досвід соціальних зв'язків, проявляють свої сили, можливості, реалізують свої здібності, самостверджуються, набувають життєвого досвіду та готуються до самостійного життя.

Проблема самовизначення учнівської молоді особливої актуальності набуває у ранньому юнацькому віці, коли перед учнем постають проблеми самоототожнення себе як суб'єкта власного життя, визначення ціннісно-сміслових орієнтацій, вибору майбутнього шляху, як потреби у пошуку власного місця у суспільстві. У зв'язку з цим центральним і досить складним завданням сучасної школи є психологічний супровід розгортання самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності.

Вирішення цього завдання багато в чому залежить від активної позиції самих учнів, від усвідомленості себе суб'єктом власного життя, прагнення до особистісного самовизначення, вміння виважено і самостійно приймати відповідальні рішення. Невід'ємною частиною самовизначення є комунікативна діяльність.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів з метою психологічного супроводу самовизначення старшокласників, який значно допоможе у соціалізації особистості, індивідуальному розвитку та саморозвитку, а також в подальших психологічно-педагогічних дослідженнях.

Отже, сутністю самовизначення у комунікативній діяльності старшокласників є формування єдиної змістовної системи, в якій поєднані уявлення про себе, про своє оточення, а також про світ загалом. Успішність його формування залежить від усвідомлення старшокласниками своїх майбутніх життєвих планів, свого місця в колективі однолітків та в соціумі.

Ключові слова: особистість, самовизначення, комунікативна діяльність, психологічний супровід, рефлексія, ранній юнацький вік.

Hetman Yuliia

Psychological support of the development of self-determination of high school students in communicative activities

ABSTRACT

This work is devoted to the current topic - "Psychological support for the development of self-determination of high school students in communicative activities." The relevance of the research lies in the fact that the student's self-determination occurs in active communicative interaction with his environment, and it will be appropriate to consider the self-determination of high school students precisely in communicative activities.

Education becomes the most important factor in the formation of personality, its vitality and viability in the complex conditions of the global information society. The school is and will be the institution where children get the first experience of social relations, show their strength, capabilities, realize their abilities, assert themselves, gain life experience and prepare for an independent life.

The problem of self-determination of student youth becomes particularly relevant in early adolescence, when the student faces problems of self-identification as a subject of his own life, determination of value-meaning orientations, choice of future path, as a need to find his own place in society. In this regard, the central and rather difficult task of the modern school is the psychological support of the development of self-determination of high school students in communicative activities.

Solving this task largely depends on the active position of the students themselves, on the awareness of themselves as subjects of their own lives, the desire for personal self-determination, the ability to make balanced and responsible decisions independently. Communicative activity is an integral part of self-determination.

The practical significance of the study is that its results can be used in the educational process of general educational institutions for the purpose of psychological support

of self-determination of high school students, which will significantly help in the socialization of the personality, individual development and self-development, as well as in further psychological and pedagogical research.

So, the essence of self-determination in the communicative activity of high school students is the formation of a single meaningful system in which ideas about themselves, their environment, and the world in general are combined. The success of its formation depends on the high school students' awareness of their future life plans, their place in the group of peers and in society.

Keywords: personality, self-determination, communicative activity, psychological support, reflection, early youth.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної (дипломної) роботи на тему:

«Психологічний супровід розгортання самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності»

Здобувачка вищої освіти – Гетьман Юлія Сергіївна

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор кафедри психології Ковальова Ольга Вікторівна

Освіта набуває величезної значущості як для особистісного визначення та розвитку, так і для соціальної мобільності людини. Вона стає найвагомим чинником формування особистості, її життєстійкості та життєздатності у складних умовах глобального інформаційного суспільства, яке висуває до людини додаткові вимоги, створює нові екологічні, економічні, суспільно-політичні, інформаційні ризики.

Школа є і буде тим інститутом, де діти отримують перший досвід соціальних зв'язків, проявляють свої сили, можливості, реалізують свої здібності, самостверджуються, набувають життєвого досвіду та готуються до самостійного життя.

Проблема самовизначення учнівської молоді посідає важливе місце у педагогічній та віковій психології, оскільки стосується вирішального моменту у життєвому становленні особистості. Особливої актуальності вона набуває у ранньому юнацькому віці, коли перед учнем постають проблеми самоототожнення себе як суб'єкта власного життя, визначення ціннісно-смыслових орієнтацій, вибору майбутнього шляху, як потреби у пошуку власного місця у суспільстві. Так як самовизначення учня відбувається в активній комунікаційній взаємодії зі своїм оточенням, то доцільним буде розглядати самовизначення старшокласників саме у комунікативній діяльності. У зв'язку з цим, центральним і досить складним завданням сучасної школи є психологічний супровід розгортання самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності.

Вирішення цього завдання багато в чому залежить від активної позиції самих учнів, від усвідомленості себе суб'єктом власного життя, прагнення до особистісного самовизначення, вміння виважено і самостійно приймати відповідальні рішення.

Поняття «самовизначення» розробляли як вітчизняні науковці та психологи, так і видатні зарубіжні вчені, такі як: Є. Головаха, З. Карпенко, Є. Кучеренко, О. Легун, Т. Титаренко, Н. Чепелєва, Р. Асаджіолі, А. Ватерман, П. Герстман, Е. Еріксон, Франкл, Л. Шнейдер.

Невід'ємною частиною самовизначення є комунікативна діяльність. Питанням розвитку комунікативної діяльності, проблемі і дослідженням особливостей психологічного супроводу присвячені численні праці вчених.

Незважаючи на посилення уваги до визначених питань, а саме «самовизначення» та «комунікативна діяльність», які досліджуються психологією досить широко, феномен самовизначення у комунікативній діяльності та його компоненти залишаються недостатньо розробленими. Це й зумовило доцільність та перспективність наукового дослідження на тему «Психологічний супровід розгортання самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності».

Об'єктом дослідження є комунікативна діяльність в самовизначенні старшокласників.

Предметом дослідження є чинники та форми комунікативної діяльності в самовизначенні старшокласників.

Основною метою дослідження є вивчення сутності і компонентів самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності, експериментальній перевірці рівня стану компонентів та психологічний супровід самовизначення у комунікативній діяльності.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що самовизначення у комунікативній діяльності, яке розуміється як процес становлення особистості, буде ефективним за умови активного психологічного супроводу учнів старших класів.

Відповідно до об'єкта, предмета і мети дослідження були визначені такі **завдання дослідження:**

- розкрити сутність самовизначення та його особливості формування у комунікативній діяльності учнів старших класів;
- визначити головні компоненти самовизначення у ранньому юнацькому віці;
- проаналізувати принципи, підходи і методи дослідження самовизначення у комунікативній діяльності;
- проаналізувати методичні основи діагностування самовизначення у комунікативній діяльності;
- розробити програму психологічного супроводу самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності.

Для досягнення поставленої мети і розв'язання окреслених завдань використовувались наступні **методи дослідження:** теоретичні (аналіз, порівняння і систематизація літературних джерел), емпіричні (опитування, анкетування, тестування, моніторинг); статистичні.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилась на базі Запорізької гімназії №66. Кількість респондентів склала 40 осіб у віці від 14 до 16 років.

Наукова новизна дослідження полягає в уточненні змісту поняття «самовизначення у комунікативній діяльності», вивчення його динаміки у процесі психологічного супроводу учнів старших класів.

Практичне значення дослідження: результати можуть бути використані у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів з метою психологічного супроводу самовизначення старшокласників, який значно допоможе у соціалізації особистості, індивідуальному розвитку та саморозвитку, а також в подальших психолого-педагогічних дослідженнях.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота містить 2 таблиці та 12 рисунків.

Дослідження здійснювалось впродовж 2022-2023 років.

За результатами дослідження сформульовано висновки:

Самовизначення - процес знаходження особистістю своєї ціннісно-сислової єдності у сукупності з його практичною реалізацією і одночасно психологічне явище, що володіє визначеною структурою. Поняття «самовизначення» визначається як центральне особистісне новоутворення юнацького періоду, результат формування життєвого плану особистості, що виявляється у виборі професії, умов подальшого життя тощо.

Однією з головних передумов самовизначення є комунікативна діяльність. Узагальнюючи елементи самовизначення та комунікативної діяльності, ми вивели компоненти самовизначення у комунікативній діяльності: мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, поведінковий, рефлексійно-оцінювальний. Виділені компоненти, на нашу думку, дають найбільш повне розуміння феномену самовизначення у комунікативній діяльності в плані його діагностики та сприянні його розвитку.

Отже, сутністю самовизначення у комунікативній діяльності старшокласників є формування єдиної змістовної системи, в якій поєднані уявлення про себе, про своє оточення, місця в ньому, а також про світ загалом. Успішність його формування залежить від усвідомлення старшокласників своїх майбутніх життєвих планів, свого місця в колективі однолітків та в соціумі.

Для нашого дослідження було обрано комплекс методик, які дають можливість вивчити та проаналізувати самовизначення у комунікативній діяльності з точки зору його компонентів у ранньому юнацькому віці.

Узагальнюючи результати діагностування робимо висновок, що серед респондентів велика кількість старшокласників з низькими показниками рівня готовності до самовизначення у комунікативній діяльності, високим рівнем імпульсивності та низьким рівнем рефлексії, що вказує на необхідність розробки психологічного супроводу та введення тренінгової програми з розгортання самовизначення у комунікативній діяльності.

Дослідження свідчить, що ресурси психолого-педагогічного супроводу недостатньо задіяні під час вирішення сьогоденних завдань виховання. Актуальними залишаються: забезпечення активної участі вчителів, вихователів, шкільних психологів у розробці і супроводі програм виховання; здійснення пошуку і апробації форм ефективної взаємодії класних керівників, учителів-предметників, вихователів, шкільних психологів; розширення використання у виховному процесі методів роботи з ціннісно-змістовними орієнтаціями учнів (тренінги для особистісного розвитку, міжособистісного спілкування, безконфліктної взаємодії, самостійності, методики розвитку критичного мислення; протистояння негативним соціальним явищам, груповому тиску і маніпуляціям).

Очевидно, що психологічний супровід стає повноцінним завдяки організованій роботі вчителів, батьків та психологів.

Було розроблено рекомендації батькам та тренінгову програму в рамках комплексного психологічного супроводу, використання яких дало змогу збільшити деякі показники рівня готовності до самовизначення у комунікативній діяльності, зменшити рівень імпульсивності та дещо підвищити рівень рефлексії.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Перспективи подальших пошуків полягають у розширеному вивченні аспектів самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності.

Рік виконання магістерської роботи – 2023 рік.

Місце виконання: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, кафедра психології.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА У КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Феномен самовизначення особистості в психологічній науці.....	6
1.2. Особливості самовизначення старшокласників.....	13
1.3. Принципи, підходи, методи дослідження самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності	19
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ САМОВИЗНАЧЕННЯ У КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	24
2.1. Методичні основи мотиваційної комунікації самовизначення.....	24
2.2. Результати дослідження самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності.....	27
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	34
3.1. Програма психологічного супроводу самовизначення старшокласників у комунікативній діяльності.....	34
3.2. Результати формувального експерименту.....	41
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1015931199

Дата перевірки:
25.10.2023 19:08:23 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.10.2023 23:50:28 EET

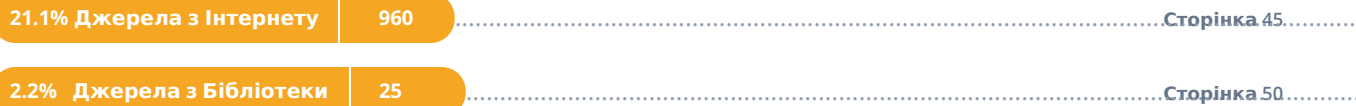
ID користувача:
100012861

Назва документа: Гетьман Юлія

Кількість сторінок: 43 Кількість слів: 8659 Кількість символів: 67375 Розмір файлу: 191.60 KB ID файлу: 1015602002

23.3% Схожість

Найбільша схожість: 5.23% з Інтернет-джерелом (<http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/5590/%d0...>)

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 1